

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Берлача Анатолія Івановича на дисертацію Євсєєва Данила Ігоровича
на тему: «Теоретико-правові засади оподаткування діяльності у сфері
організації та проведення азартних ігор», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 –
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право**

1. Ступінь актуальності обраної теми

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена цілою низкою чинників як економічного, так і правового характеру. По-перше, відновлення грального бізнесу в Україні у 2020 році після майже десятирічної заборони створило нову соціально-економічну реальність, яка потребує ефективного державного регулювання, насамперед – у сфері оподаткування. Однак із моменту легалізації не було проведено повноцінної реформи системи оподаткування цієї діяльності, а чинна модель оподаткування має значні прогалини, суперечності та не забезпечує належного фіскального ефекту.

По-друге, на тлі зростання надходжень до державного бюджету від грального бізнесу, зберігається значний тіньовий сегмент цієї сфери, що підтверджується високими показниками кримінальних проваджень, розпочатих за фактами незаконної організації та проведення азартних ігор. Це свідчить про недосконалість податкового адміністрування, нерівномірне податкове навантаження на легальних і нелегальних учасників ринку та низьку ефективність державної політики у частині виявлення та протидії ухиленню від оподаткування.

По-третє, проблематика дослідження є особливо актуальною в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, коли державний бюджет України потребує стабільних та прозорих джерел наповнення, а гральний бізнес може виступати одним із таких ресурсів за умови належного податкового правового регулювання. Питання справедливого, прогнозованого та ефективного оподаткування грального бізнесу набуває також вагомого значення в контексті євроінтеграційного курсу України, з огляду на необхідність гармонізації податкової політики з європейськими стандартами.

Таким чином, дослідження, присвячене розробці теоретико-правових основ оподаткування у сфері грального бізнесу, є своєчасним, науково

обґрунтованим і має високу практичну значущість для фінансової, правової та управлінської систем України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Гарантією достовірності та належного теоретичного рівня обґрунтованості запропонованих автором наукових положень, висновків і рекомендацій є чітке формулювання мети та завдань дослідження, логічна структура роботи, а також послідовний підхід до аналізу проблематики, заснований на глибокому опрацюванні нормативної бази, судової практики та актуальних статистичних даних.

У роботі простежується цілісна логіка викладення: від розкриття правової природи грального бізнесу як об'єкта оподаткування – до формування концептуальних засад удосконалення податкової політики у цій сфері. Мета дослідження – розробити науково обґрунтовані підходи до побудови справедливої, ефективної та прозорої системи оподаткування діяльності з організації та проведення азартних ігор – реалізується через послідовне вирішення широкого кола завдань, які охоплюють історичні, теоретичні, правозастосовчі та порівняльно-правові аспекти.

Методологічна база дослідження є різноманітною та адекватною поставленим завданням. Використання загального діалектичного методу забезпечило глибоке розкриття правової природи оподаткування у сфері азартних ігор, а застосування спеціальних методів – таких як порівняльно-правовий, формально-логічний, системний, історико-правовий, структурно-функціональний, метод моделювання та прогнозування – дозволило автору дати комплексну характеристику чинного правового регулювання та розробити авторські пропозиції щодо його вдосконалення.

Автор не лише зібрав і проаналізував значний обсяг джерел, а й здійснив узагальнення практики адміністрування податків, судових рішень та нормативних актів, що безпосередньо впливають на правовідносини у сфері грального бізнесу. Варто окремо відзначити аргументованість висновків щодо фіскального потенціалу галузі, недоліків чинної системи оподаткування, а також логічно обґрунтовані пропозиції щодо впровадження податку на додану вартість на онлайн-гральні послуги та адаптації європейських підходів до українських реалій.

Наукові положення, сформульовані у дисертації, оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що підтверджує їх апробацію. Результати дослідження знайшли відображення у наукових публікаціях, у тому числі у фахових виданнях України та

зарубіжних наукових журналах. Автором також отримано підтвердження впровадження результатів у практичну діяльність

Усі поставлені у дисертації завдання виконано у повному обсязі, виклад матеріалу – послідовний, науково вивірений, що забезпечує внутрішню логіку й цілісність дослідження. Структура роботи повністю відповідає її меті та завданням, а зроблені висновки та сформульовані рекомендації є науково обґрунтованими, практично значущими та можуть бути використані для удосконалення податкової політики держави у сфері грального бізнесу.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій безпосередньо впливають із високого рівня актуальності теми дослідження, що пов'язана з необхідністю реформування механізмів державного регулювання та оподаткування грального бізнесу в умовах легалізації цієї сфери в Україні. У дисертації обґрунтовано низку нових теоретичних положень і практичних рекомендацій, які мають як наукову цінність, так і прикладне значення. Елементи новизни дослідження чітко простежуються у змісті розділів роботи, логічно закріплені у висновках та апробовані через публікації й виступи на наукових конференціях.

Наукова новизна дослідження обумовлена тим, що воно є одним з перших в межах адміністративно-правової науки, де комплексно досліджується правовий режим оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, із врахуванням як вітчизняного, так і європейського досвіду, а також фінансово-правової специфіки цього виду підприємництва.

Зокрема, у дисертації вперше: сформульовано визначення оподаткування у сфері грального бізнесу як публічно-правового інструменту, що водночас має фіскальну, регуляторну та соціальну функції; запропоновано класифікацію податків і платежів у сфері азартних ігор за критерієм їх регуляторного навантаження; систематизовано особливості податкового навантаження на організаторів азартних ігор залежно від виду діяльності (казино, онлайн-гемблінг, букмекерство тощо) та форми ліцензування; доведено доцільність диференціації ставок оподаткування з урахуванням формату надання послуг (наземний чи онлайн-сегмент), рівня ризику та соціальних наслідків кожного з видів азартних ігор.

Дисертація відзначається логічною структурою, чіткою організацією матеріалу та науковою послідовністю викладення, що є запорукою цілісності

проведеного дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів (які, у свою чергу, поділяються на підрозділи), висновків, списку використаних джерел та додатків. Така структура відповідає сучасним вимогам до оформлення дисертаційних досліджень і забезпечує системний підхід до вивчення обраної тематики.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи, використані у процесі роботи, наукову новизну, практичне значення, а також наведено інформацію про апробацію результатів дослідження. Вступ написаний коректно, містить усі необхідні елементи та забезпечує загальне розуміння суті та спрямованості дисертації.

Перший розділ має теоретико-правовий характер і присвячений загальним засадам державного регулювання та оподаткування у сфері грального бізнесу. Автором проаналізовано історичні передумови формування податкової політики у цій сфері, здійснено систематизацію підходів до визначення правової природи грального бізнесу, а також з'ясовано, яку роль відіграє податкове регулювання у контексті забезпечення законності та контролю за діяльністю операторів азартних ігор.

Другий розділ присвячений аналізу чинного податкового законодавства України у сфері грального бізнесу. Зокрема, дисертантом детально досліджено нормативно-правові акти, що регулюють питання ліцензування, оподаткування та контролю за діяльністю операторів грального ринку. Особливу увагу приділено податковим ставкам, специфіці обчислення податків і зборів, а також проблемам їх адміністрування. Даний розділ містить обґрунтовану критику наявних прогалин у законодавстві, що знижують ефективність державного нагляду та створюють передумови для ухилення від оподаткування.

Третій розділ має прикладне спрямування і присвячений пропозиціям щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму оподаткування грального бізнесу. Автором сформульовано низку рекомендацій щодо нормативного регулювання, зокрема в частині забезпечення прозорості та ефективності податкових надходжень, удосконалення системи контролю та нагляду, а також впровадження елементів європейського досвіду у вітчизняну практику. У цьому розділі дисертант також окреслює стратегічні напрями розвитку податкової політики у цій сфері в контексті післявоєнного відновлення економіки України та імплементації євроінтеграційних зобов'язань.

Суттєвим досягненням є авторське обґрунтування необхідності гармонізації вітчизняного податкового законодавства у сфері грального бізнесу з правом Європейського Союзу, зокрема шляхом запровадження

єдиного підходу до оподаткування онлайн-гральних послуг, розширення переліку публічно доступних звітів операторів грального бізнесу та створення ефективної системи моніторингу.

Висновки дисертації є логічним підсумком проведеного дослідження та узагальнюють основні положення, які автор довів у процесі роботи. Вони відповідають поставленим завданням та відображають ступінь досягнення визначеної мети дослідження. Оформлення висновків є коректним і чітким.

Позитивною рисою роботи є глибокий аналіз чинного стану нормативно-правового регулювання, виявлення ключових суперечностей між фіскальними цілями держави та потребами ринку, а також вдале обґрунтування необхідності зменшення тінізації доходів у галузі через прозоре й справедливе оподаткування.

Важливим напрямом новизни дослідження є і запропоноване автором концептуальне бачення моделі «соціально відповідального оподаткування» у сфері азартних ігор – як такої, що здатна не лише наповнювати бюджет, але й запобігати надмірному гральному захопленню шляхом податкового стимулювання операторів до впровадження інструментів самоконтролю гравців, лімітів тощо.

Високий рівень достовірності сформульованих у дисертації висновків забезпечується значним обсягом опрацьованих джерел, аналізом національного та зарубіжного законодавства, а також ґрунтується на статистичних даних, прикладах із практики, результатах опитувань і висновках профільних міжнародних організацій.

Отже, дисертаційне дослідження виконано на належному науково-методологічному рівні, має системний характер і містить науково обґрунтовані положення, що можуть бути використані для вдосконалення законодавства у сфері оподаткування грального бізнесу. Елементи новизни сформульовані чітко, мають як теоретичне, так і практичне значення, і цілком відповідають вимогам до дисертаційних досліджень у галузі юридичних наук.

4. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути застосовані і надалі використовуватись у різних сферах державної діяльності. Зокрема, вони можуть бути використані у: правотворчій діяльності – на основі дослідження сформульовані конкретні

рекомендації щодо вдосконалення законодавства України з питань податкової політики, адміністрування податків та зборів, які можуть бути враховані під час розробки нових законодавчих ініціатив і змін до чинних нормативно-правових актів; правозастосуванні – в практичній діяльності податкових органів та органів державної влади під час реалізації державної податкової політики, адміністрування податкових платежів, а також у процесі контролю за дотриманням податкового законодавства; освітньому процесі та науково-дослідній роботі – при викладанні дисциплін, пов'язаних із податковим правом, податковою політикою, фінансовим правом, підготовці навчальних і науково-практичних посібників, підручників, курсів лекцій для студентів відповідних спеціальностей.

Автором розроблено конкретні пропозиції щодо удосконалення системи оподаткування, які викладені в окремому додатку у вигляді законопроекту, зокрема щодо механізмів адміністрування податків, що спрямовані на підвищення ефективності податкового контролю та зменшення податкових ризиків для суб'єктів господарювання. Такі пропозиції можуть бути враховані під час реформування податкової системи України.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 10 наукових працях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях України та інших держав, що відповідають напрямку дослідження. Зокрема, 4 статті опубліковані у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, яке входить до наукометричної бази Web of Science (Baltic Journal of Legal and Social Sciences, Латвійська Республіка) та у 5 тезах за матеріалами науково-практичних конференцій, що є достатнім та відповідає встановленим МОН України вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

6. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення

Незважаючи на наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. Автор цілком обґрунтовано наголосив, що впровадження ДСОМ є ключовим елементом цифровізації, водночас

першочерговим завданням ДСОМ є забезпечення державного контролю за ринком грального бізнесу умовноваденим органом (ПлейСіті), проте в роботі ви вистачає детальний аналіз технічних складнощів, ризиків та ресурсних вимог, що може ускладнити практичне впровадження системи саме в цілях податкового контролю за діяльністю організаторів азартних ігор.

2. Автор значну увагу приділяє питанням адміністрування різних податків у сфері грального бізнесу, проте, на нашу думку, в роботі бракує аналізу проблем ефективності податкового адміністрування та боротьби з корупційними ризиками у сфері грального бізнесу як високоризиковій сфері, що є суттєвим фактором у забезпеченні прозорості та справедливості оподаткування.

3. Пропозиції щодо введення прогресивної шкали оподаткування виграшів та неоподатковуваного мінімуму потребують більш чітких моделей розрахунку та оцінки їх впливу на бюджетні надходження та поведінку гравців.

4. Враховуючи стрімкий розвиток криптовалют та блокчейн-технологій у сфері азартних ігор, у дослідженні відсутній аналіз можливих викликів та ризиків, пов'язаних із оподаткуванням операцій, що здійснюються з використанням таких інструментів.

5. У роботі присутній детальний аналіз оподаткування азартних ігор лише в країнах Європейського Союзу, водночас ігнорується досвід інших важливих ринків, таких як США, Азія чи Латинська Америка. Розширення порівняльного аналізу за рахунок включення різних світових моделей могло б надати більш комплексний огляд і посилити аргументацію щодо рекомендацій, а також виявити альтернативні підходи, які можуть бути корисними для вдосконалення українського законодавства.

Висловлені зауваження відображають складність та багатогранність проблематики, що досліджується, і в багатьох випадках мають дискусійний характер, що є природним для наукових досліджень такого рівня. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, адже дослідження має значну наукову цінність, містить нові підходи, є актуальним для сучасних викликів і володіє глибоким змістом. Таким чином, ці зауваження слугують радше стимулом для подальшого розвитку теми, ніж приводом для критики основних результатів дослідження.

7. Загальні висновки

Дисертаційна робота Євсєєва Данила Ігоровича на тему «Теоретико-правові засади оподаткування діяльності у сфері організації та проведення

азартних ігор» є самостійним та завершеним науковим дослідженням, яке містить нові науково обґрунтовані та практично важливі результати, що розв'язують актуальні завдання у цій сфері. Актуальність теми, обґрунтованість висновків і рекомендацій, а також новизна викладу повністю відповідають вимогам МОН України. Зміст автореферату повністю відображає результати дисертаційного дослідження.

У ході вивчення дисертаційного дослідження та наукових публікацій Д. І. Євсєєва фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації не виявлено. Дисертація є оригінальною та самостійно виконаною роботою. Дисертантом забезпечено дотримання норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Отже, дисертаційне дослідження Євсєєва Данила Ігоровича на тему: **«Теоретико-правові засади оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор»** виконане на належному науково-теоретичному рівні, за своєю актуальністю, теоретичним рівнем і практичною цінністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п. п. 9, 11-13 постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а його автор – Євсєєв Данило Ігорович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

**завідувач кафедри службового та медичного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

А. І. Берлач

« 1 » вересня 2025 р.

ПІДПИС ЗАСВІДЧЕНИЙ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
КАРАУЛЬНА
01.09

[Handwritten signature]